

7192/21

PŘÍLOHA IV /a

Vystoupení s. L. I. Brežněva na poradě politického poradního
výboru Varšavské smlouvy

Vážení soudruzi,

dovolte mi, abych vás jménem delegace Sovětského svazu ještě jednou srdečně pozdravil. Vyjadřujeme hluboké uspokojení nad tím, že jsme se znovu sešli, abychom projednali aktuální otázky naší společné zahraničně politické činnosti a dohodli se o dalších krocích v boji za evropskou bezpečnost a uvolnění mezinárodního napětí.

Chceme rovněž poděkovat polským přátelům za pohostinství, za dobré podmínky, které vytvořili pro naši práci.

V posledních letech se naše setkání v rámci politického poradního výboru či naše neoficiální přátelská setkání na Krymu stávají pravidelnými. A na každém setkání, když bilancujeme svou činnost, se znovu a znovu přesvědčujeme, jak mnoho znamená koordinovaná linie bratrských zemí Varšavské smlouvy v mezinárodní oblasti, k jakým závažným výsledkům vede.

Dobře si pamatuji, že před devíti lety se zde ve Varšavě hovořilo o tom, jak dosáhnout radikálního obratu k ozdravení politického ovzduší na evropském kontinentě. Tehdy, kdy studená válka byla ještě v plném proudu, jsme vytyčili jeden konkrétní úkol - zabránit plánům NATO na vytvoření mnohostranných jaderných sil za účasti NSR.

Jak mnoho bylo vykonáno od té doby! Uvedené plány NATO byly pohřbeny v archívech. Vláda NSR fakticky uznala existující hranice; sama politika tohoto státu se hlavně pod naším vlivem změnila, stala se realističtější. Mnichovský diktát byl anulován. Podstatně se zlepšila situace kolem Západního Berlína. A konečně, soudruzi, takový významný úspěch, jakým je upevnění pozice Německé demokratické republiky na světovém fóru jako plnoprávného svrchovaného státu.

Podarilo se tedy dokončit poválečné urovnání v Evropě, které trvalo téměř tři desetiletí. V podstatě jsou vyřešeny problémy, které jsme spojovali s uzavřením německé mírové smlouvy.

Výsledky našich společných akcí se projevují i za hranicemi evropského kontinentu. Na světové aréně dnes probíhá etapa rušné diplomatické aktivity: ke svému dovršení spěje celoevropská konference států, připravuje se další kolo ženevské konference o Středním východě, ve Vídni se hledají cesty k omezení zbrojení a ozbrojených sil ve střední Evropě, mezi Sovětským svazem a USA pokračují důležitá jednání o omezení strategického zbrojení. A to vše je ať přímo, či nepřímo výsledkem naší iniciativy, spjata se společným bojem našich bratrských stran a socialistických států.

Od doby, kdy jsme s vámi naposled projednávali situaci ve světě na krymské schůzce, došlo k událostem, jež se staly svěráznou zkouškou procesu uvolňování napětí, prověrkou jeho stability. Mám na mysli zejména vzplanutí vojenských akcí na Středním východě. Politika uvolnění v této zkoušce obstála. To, čeho již bylo dosaženo, se stalo dostatečně vysokým prahem, který v opačném směru již nebylo možné překročit. A to je snad nejdůležitější výsledek posledního období.

Jeden příznačný moment: Těsně před nedávným příjezdem Kissingera do Moskvy jsme dostali dopis od Nixona. Jeho hlavní smysl spočívá v tom, že v sovětsko-amerických vztazích, ve vztazích mezi státy dvou soustav není jiná alternativa než mírové soužití a že uvolnění mezinárodního napětí lze a je nutno učinit nezvratným. Totéž Nixon znovu potvrdil v nedávné besedě s N. Podgorným v Paříži. Úmysly Francie dodržovat kurs na uvolnění napětí byly s veškerou rozhodností potvrzeny francouzskou stranou v Picundě. Ve stejném duchu nám psal Brandt a tlumočil to rovněž ústně prostřednictvím Bahra.

Je samozřejmé, že uvolnění ne vždy a ne ve všem probíhá "podle rozvrhu" v přesném souladu s našimi záměry. Vládnoucí

kruhy Západu se snaží vnutit své podmínky mírového soužití, které jsou výhodné pro ně. Aktivizují se rovněž odpůrci uvolnění napětí. Utváří se dokonce něco jako jednotná fronta těch, komu nevyhovuje naše principiální třídní a mírumilovná politika - od výrobců zbraní a vlastníků nejreakčnějšího imperialistického tisku, sionistů a fašistů až po maoisty a extremisty levičáckého ražení.

Zkušenosti však ukazují, že i přes odpor postupuje kupředu rozumná přestavba mezinárodních vztahů. S jakou širokou podporou nejrůznějších společenských vrstev a politických směrů se setkává náš kurs na uvolnění napětí, dobře ukázal světový kongres mírových sil v Moskvě.

Uvolnění napětí vytváří podmínky pro nové úspěchy socialistického světa a osvobozeneckého hnutí, vede k dalšímu prohlubování a zostřování rozporů světové kapitalistické soustavy.

Zřejmě lze říci, že jsme dnes svědky největšího střetu zájmů jednotlivých kapitalistických zemí a hlavních center síly imperialismu - USA, západní Evropy a Japonska - od dob druhé světové války. K ekonomickým rozporům mezi nimi, jež se dále zostřily v důsledku tzv. energetické krize, se dnes připojily i velké rozpory v oblasti politiky. Snaha Spojených států zachovat si dřívější úlohu v kapitalistickém světě vytvořením jakéhosi "neatlantického společenství" naráží na vážný protitlak. Došlo to až k tomu, že prezident Nixon změnil svůj plán a neodjel do Bruselu na výroční zasedání rady NATO, kde mělo dojít ke slavnostnímu podepsání nové atlantické charty. Jak známo, bylo odvoláno i samo široce reklamované zasedání. Západní tisk neskrývá, že příčinou byly třeníce v táboře NATO.

Je jasné, že ani evropští partneři USA, a tím spíše sami Američané nemají v úmyslu torpedovat Severoatlantický pakt. Vládnoucí kruhy Západu se snaží v žádném případě nedopustit oslabení blokové struktury imperialistického světa. Vojenské

přípravy NATO ani v nejmenším neoslábly, naopak se nadále rozšiřují.

S přihlédnutím k tomu všemu musíme my s vámi, aniž bychom nějak ustupovali od kursu na konečné nahrazení vojensko-politických seskupení systémy kolektivní bezpečnosti států, upevňovat v současných podmínkách Varšavskou smlouvu, stále rozvíjet a zdokonalovat formy její mnohostranné činnosti.

Za situace uvolňování napětí zesílil rovněž proces rozvíklávání vnitřní stability kapitalistických zemí. V poslední době je to stále zřejmější. Obrovské vnitřní potíže prožívají republikánské úřady USA i státní systém této země vcelku. Za situace vážných vnitřních otřesů politického a ekonomického charakteru došlo ke změně kabinetů v Anglii a Itálii. Vytvořila se poměrně vratká rovnováha mezi vládnoucími a opozičními stranami v NSR, Francii, v Kanadě, ve Švédsku i v některých dalších západních státech.

Zesílení boje dělnické třídy a pracujících kapitalistických zemí za svá práva umožňuje komunistům, aby ještě aktivněji usměrňovali lidovou nespokojenost do politických kolejí, obrátili ji proti agresivním a reakčním imperialistickým kruhům, rozvíjeli široký boj za upevnění a prohloubení procesu uvolňování napětí. Za této situace jsou nuceni zaujmout jasnější postoj k základním politickým problémům, včetně mezinárodních, také sociální demokracie a všechny ostatní strany, které si činí nárok na to, že vyjadřují zájmy širokých lidových mas.

Vnitřní potíže a soupeření buržoazních zemí je podněcuje k rozšiřování hospodářských i politických vztahů se socialistickými státy.

Je jasné, že to vše je možné a i nezbytné využít v zájmu socialismu, v našem boji za upevnění míru.

Dovolte, abych teď přešel přímo k evropským záležitostem.

Středem naší pozornosti je nyní celoevropská konference. Když jsme na naší krymské schůzce shrnovali výsledky konzultací

v Helsinkách, počítali jsme s tím, že západní země mohou použít svou obvyklou metodu protahování, aby se nás pokusily strhnout z některých principiálních pozic. To se v podstatě stalo. Hlavní své útoky soustředily na takové otázky, jako je zásada nedotknutelnosti hranic, některé otázky vojenského uvolnění /tak zvaná opatření stability a důvěry/, výměny informací, kontaktů mezi lidmi, úrovně zastoupení zemí ve třetí etapě konference.

V posledních měsících docházely ze Ženevy zprávy o vzrůstajících obtížích při projednávání všech těchto otázek. Přijali jsme energická opatření ke zlepšení situace. V lednu jsme se obrátili se zvláštními neveřejnými poselstvími na vedoucí činitele západních mocností, v nichž jsme je vyzvali, aby zaujali realističtější postoj. Ve veřejných vystoupeních /mimo jiné na Kubě/ jsme zároveň kritizovali taktiku Západu vedoucí k protahování konference. Minulý měsíc se otázky celoevropské konference staly předmětem vážného rozhovoru s presidentem Pompidouem, státním tajemníkem Kissingerem a spolkovým ministrem Bahrem.

Výsledky přijatých opatření lze, podle našeho názoru, považovat za uspokojivé.

Především se podařilo přesvědčit naše spolubesedníky, že musejí být odvolány námitky proti jasné a jednoznačné formulaci zásady nedotknutelnosti hranic. Výsledkem toho je, jak sami víte, že nyní byla tato otázka předběžně projednána i na konferenci v Ženevě. Je příznačné, že snaha západoněmecké delegace uhájit v této otázce své požadavky se neseťkala s podporou jiných západních zemí a Američané i Francouzi přímo vystoupili proti postoji NSR.

V určité míře se podařilo pohnout i s problémy, jež se týkají třetího bodu jednacího pořadu konference. Víte, že právě v souvislosti s tímto bodem nám Západ vnucoval projednávání vědomě nepřijatelných a často prostě absurdních myšlenek. Jeden malý, avšak typický příklad. Francouzská delegace navrhla, aby

státy měly právo otevírat kina s vlastním personálem a repertoárem na území jiných zemí - účastnic konference. Když jsme se v Picundě Francouzů zeptali, jak je třeba chápat nápad s vytvořením takových "exteritoriálních" kin, řekli nám, že poprvé o tom slyší a uvědomují si, že nelze předkládat nereálné požadavky. Američané pak v rozhovorech s námi vyjádřili souhlas s tím, aby v dokumentu konference o rozvoji kulturních styků bylo obsaženo jasné odvolání na obecná ustanovení o respektování svrchovanosti a zákonů států o nevměšování do jejich vnitřních záležitostí.

Náš postoj k třetímu bodu programu konference má principiální, zároveň však dostatečně pružný charakter. Vychází z odhodlání značně rozšířit kontakty, avšak za podmínky bezpodmínečného respektování svrchovanosti a nezasahování do vnitřních záležitostí států a jejich právního systému. Každý jiný přístup k této otázce by nevedl k upevnění procesu uvolnění, nýbrž k obnově studené války. Naše země přirozeně nikdy nepřipustí, aby byla na jejich území vyvíjena činnost namířená na podkopání socialismu a neotevrou dveře buržoazní ideologii a morálce.

Zatím se nepostoupilo kupředu ve smyslu tak zvaných opatření pro upevnění důvěry a stability. Vcelku není pro nás nic nepřijatelného v praxi vzájemného informování o velkých vojenských manévrech ani ve výměně pozorovatelů na vojenských cvičeních, i když je třeba určité opatrnosti. Západní mocnosti však záměrně předkládají nepřijatelné požadavky. Jejich cílem není ani tak nastolení důvěry, jako spíše to, aby měly možnost kontrolovat dislokaci a bojovou přípravu našich vojsk. Je pochopitelné, že podobné návrhy odmítáme. Úkolem je přenést projednávání dané otázky na věcnou základnu a najít řešení, které by se nedotýkalo bezpečnosti účastníků jednání.

V besedách s představiteli západních mocností jsme uvedli důvody pro uskutečnění závěrečné etapy celoevropské konference na nejvyšší úrovni. Západním mocnostem zřejmě není po chuti zvyšování politického významu konference, která byla svolána

z iniciativy socialistických států. Zřejmě to má i taktický smysl: pokusit se učinit úroveň třetí etapy závislou na našich ústupcích v jiných problémech.

V důsledku besed se poněkud zlepšilo známé vyhybavé stanovisko Francouzů. Pokud jde o Američany, Kissinger důvěrně sdělil, že bude-li na konferenci přijat dokument takového charakteru, jak se nyní projednává v Ženevě, bude ho Nixon považovat za zcela vhodný pro podepsání na nejvyšší úrovni. Z výroků Bahra vyplývá, že přibližně stejně k této otázce přistupuje i Brandt.

Protahování jednání v Ženevě brání základnímu ozdravení situace nejen v Evropě, ale i na celém světě. Proto jsme našim spolubesedníkům položili otázku stanovení termínu ukončení konference. Slovy všichni souhlasili s nutností uspišit její průběh. USA považují za možné završit konferenci někdy v červenci 1974. Přibližně stejné stanovisko zastávají Francouzi. Domnívám se, že tento termín by vyhovoval i nám.

Je pochopitelné, soudruzi, že si zdaleka nemyslíme, že již bylo vše vykonáno a úspěch konference že se dostaví sám o sobě, automaticky. Budeme muset i nadále jednat energicky, vytrvale pracovat s našimi partnery na všech úrovních, vybojovávat kousek po kousku v boji s odpůrci uvolňování napětí. Proto bude mít i nadále prvořadý význam koordinovanost našich akcí, aktivita každé bratrské země při dosahování společných cílů.

Naši představitelé v Ženevě musejí být jednak taktní vůči partnerům v jednání, avšak v případě potřeby i pružní a i nadále pracovat aktivně a důsledně, a co hlavně - stále pociťovat vzájemnou podporu. Jejich úkolem je splnit instrukce našich ústředních výborů a ve zkráceném termínu zajistit přípravu vhodných návrhů dokumentů ke všem čtyřem bodům jednacího pořadu konference.

Při určování našeho dalšího kursu v evropských záležitostech musíme přihlížet i k takovému ne zcela bezvýznamnému faktoru, jakým je vystoupení "devítky" na politické aréně kontinentu.

Jestliže si například blíže povšimneme postojů našich západních partnerů na celoevropské konferenci, uvidíme, že "natovská disciplína" se mezi nimi projevuje v mnohem menší míře než disciplína "devítky".

Z politického hlediska semknutost "devítky je často zaměřena proti iniciativám socialistického společenství. Jenže "devítka" se nyní obrátila i proti zájmům Spojených států. V dané etapě její činnost prakticky vede k rozkolísání bloku NATO a rozhodně k oslabení amerických pozic v tomto bloku.

Na druhé straně však nelze obcházet i tu tendenci ve vývoji "devítky", jako jsou projekty formování vojenského bloku pod přístřeškem společného trhu, o čemž se dnes mnoho mluví na Západě.

Pochopitelně že od dnešních jednání k faktickému vytvoření vojenského svazku vede ještě dosti dlouhá vzdálenost. Spojené státy jsou určitě proti vytvoření takového bloku, neboť v něm vidí prostředek k oslabení NATO. Francie, která si činí nárok na úlohu vůdce v západoevropském seskupení, neskrývá svou snahu o to, aby se úloha západního Německa podle možnosti omezovala pouze na dodávání živé síly a pěchoty. S tím NSR pochopitelně nesouhlasí. Naopak se sama snaží hrát dominující úlohu v západní Evropě.

Zkrátka, mnohé nasvědčuje tomu, že rozpory mezi západními mocnostmi, nevyjímaje členy "devítky", jsou dosti hluboké. Přesto existují určité nálady ve prospěch vojenské integrace uvnitř "devítky" a my s tím musíme počítat. Vznik nového vojenského bloku v západní Evropě by nesporně měl negativní důsledky i pro věc míru na kontinentě i pro zájmy našich zemí, zejména vezmeme-li v úvahu, že NSR by se v té či oné formě dostala k jaderným zbraním /je ovšem pravda, že proti tomu zatím dost rozhodně vystupuje Francie/. Proto při hodnocení všech stránek činnosti "devítky" nesmíme přirozeně zapomínat na třídní obsah této otázky.

To vše, soudruzi, činí ještě aktuálnější náš boj za upevnění míru v Evropě a i za to, aby vojenské uvolnění navazovalo na uvolnění politické. Právě proto naše země projevíly iniciativu, pokud jde o zahájení jednání o omezení ozbrojených sil i výzbroje ve střední Evropě.

Nikdo z nás zřejmě neočekával a neočekává, že v jednání ve Vídni bude rychle dosaženo úspěchu. Otázky, které se tam projednávají, jsou příliš složité a delikátní. Podstata postojů západních mocností je nám dobře známa. Zřejmě by vůbec nebyly proti využití těchto jednání ke změně poměru vojenských sil v Evropě ve svůj prospěch. Je samozřejmé, že nemůže být ani řeči o dohodě na takovém základě. Myslím, že na jednáních ve Vídni musíme vycházet ze své zásadní pozice, která je realistická a konstruktivní. To přirozeně nevyklučuje možnost taktických kroků a určitou pružnost při hledání vzájemně přijatelných řešení.

Soudruzi! Ať jsou akce celoevropského charakteru jakkoli důležité, úspěch naší evropské politiky závisí ve značné míře na tom, jak se utvářejí vztahy mezi jednotlivými socialistickými a kapitalistickými státy Evropy.

V tomto smyslu musíme i nadále věnovat zvýšenou pozornost NSR. Stálo nás to hezký kus práce, aby se nám podařilo podlomit v této zemi vliv sil, které ji po desetiletí udržovaly ve stavu nepřátelství a konfrontace vůči socialistickým státům. Dnes mají všechny země Varšavské smlouvy s NSR normální diplomatické vztahy. Znovu jsme se přesvědčili, jak je důležité jednat v těchto otázkách koordinovaně, cílevědomě, přihlížet jak k zájmům jednotlivých zemí, tak i k zájmům našeho společenství jako celku.

Víte, že postavení Brandtovy vlády a sociálních demokratů jako hlavní vládnoucí strany se v poslední době zjevně zkomplikovalo. V zemských volbách ztrácejí sociální demokraté i nadále hlasy. Krizové jevy kapitalistického světa, inflace, růst cen, energetická krize apod., se nevyhnuly ani NSR. Země, která

využívala služeb miliónů zahraničních dělníků, se dnes ocitla na prahu nezaměstnanosti. To vše vytváří půdu pro aktivizaci pravice. Opozice toho všeho poměrně obratně využívá a tvrdí, že Brandtova vláda se svou vnitřní i zahraniční politikou již "zcela zastarala".

Jistěže Brandtova vláda provádí nedůslednou politiku a ve vnitřních záležitostech zdaleka ne pokrokovou. Za daných podmínek však nemůžeme mít zájem na oslabení jeho pozic a domníváme se, že je třeba ho podpořit. Myslím, že jsme v tom zajedno. Toho vycházíme i v přípravách k nadcházejícímu setkání s kancléřem v létě tohoto roku.

V neposlední řadě je důležitý fakt, že s přihlédnutím k zájmům naší politiky vůči NSR jsme vyslovili souhlas s tím, aby se našly prostředky a zakoupila za hotové projekční dokumentace, licence a zařízení pro výstavbu prvního úseku kurského hutního kombinátu. Tento krok pomohl skoncovat se spekulacemi CDU/CSU kolem úvěrů pro SSSR a byl vysoce oceněn Brandtovou vládou jako podpora jejich pozic.

Je pochopitelné, že projevy naší dobré vůle ve vztahu k NSR mají své hranice. Snáhám vlády NSR spekulovat svými těžkostmi a smlouvat o ústupcích na úkor našich společných klíčových zájmů, například v otázce vztahů s NSR nebo kolem Západního Berlína, jsme vždy čelili a budeme i nadále patřičně čelit.

Domníváme se, že při rozvíjení vztahů s NSR si můžeme vytyčit cíl: vytvořit systém závazků, reálných politických a hospodářských styků, který by na jedné straně vedl k dalšímu upevnění pozitivních tendencí v zahraniční politice nynější vlády této země a na druhé straně by byl zárukou, že ty či ony zvraty ve vnitřním politickém životě západního Německa ji již nedokážou znovu vrhnout zpět do ovzduší studené války. Není to jednoduchá věc. Na ní však v mnohém závisí další vývoj událostí v Evropě.

Značný vliv na evropské záležitosti má politika socialistických států vůči Francii.

Pokračujeme i nadále v kursu na spolupráci s Francií, avšak současně otevřeně vyjadřujeme Francouzům svůj názor na negativní stránky jejich postojů v takových otázkách, jako např. omezení ozbrojených sil, provádění jaderných pokusů a dalších.

Na schůzce v Picundě nás Pompidou slavnostně ujistil, že shoda a spolupráce se Sovětským svazem jsou jedním ze základních prvků zahraniční politiky Francie. Pompidou odešel ze života, avšak změna osob u kormidla francouzské politiky zřejmě nezmění tento kurs. Střetnutí s Amerikou, obavy v souvislosti s vzrůstající silou NSR a nesváry ve vztazích s Anglií - to vše pobízí Francii ke spolupráci se Sovětským svazem a ostatními socialistickými státy.

Pokud jde o Anglii, pak za dobu vlády konzervativců se v našich vztazích s ní nahromadilo mnoho nevyřešených otázek. V předvolebním boji labouristé vážně slíbili, že napraví politický kurs své země. Jenže postavení labouristické vlády je vratké. Jedině čas ukáže, jaká bude její reálná politika. Pomýšlíme na to, zda by nebylo vhodné ve vhodnou dobu uskutečnit setkání s Wilsonem. To by pomohlo vyjasnit skutečné úmysly labouristické vlády a podle možnosti na ni působit v příhodném směru.

Vcelku můžeme s jistotou konstatovat, že situace v Evropě napomáhá našemu kursu na upevnění pozic socialismu a další uvolnění mezinárodního napětí. Víme, že všechny bratrské země podnikly nemálo akcí v zájmu rozvoje vztahů se západoevropskými státy. Soudruzi si zřejmě sdělí své poznatky v tomto směru.

Svého času jsme se, soudruzi, domlouvali o navázání kontaktů mezi RVHP a společným trhem. Odpověď na sondáž RVHP na podzim loňského roku nepřicházela téměř šest měsíců. Členské

země EHS se nemohly dohodnout na svých postojích. Avšak v březnu na zasedání evropského parlamentu bylo oficiálně prohlášeno, že společný trh potvrzuje svůj zájem na kontaktech s RVHP. Nyní je zřejmě třeba na základě vypracovaném v RVHP. připravit konkrétní návrhy o charakteru úmluvy se společným trhem, která by přihlížela i k našim kolektivním zájmům i k zájmům každé z našich zemí, vyhledat cesty a způsob dalšího ovlivňování společného trhu. Takové možnosti bezesporu máme. Mimo jiné, podle dostupných informací, další hospodářské seskupení zemí západní Evropy - Evropské sdružení volného obchodu má jakoby zájem o styky s RVHP bez dalších předběžných podmínek. Ačkoliv k tomuto seskupení po odchodu Anglie patří poměrně nevelké země - Rakousko, Norsko, Island, Portugalsko, Finsko, Švédsko, Švýcarsko - jejich pozice nám není lhostejná, zejména se zřetelem k rozporům tohoto sdružení se společným trhem. Takže tady je, myslím, nad čím se zamyslet.

Nyní, kdy prakticky všechno, co jsme plánovali na předcházejících poradách PPV, bylo splněno nebo se plní, očekává nás důkladná práce na stanovení konkrétních úkolů další etapy boje za bezpečnost a rozvoj spolupráce v Evropě. To je, soudruzi, záležitost nejbližší doby pro naše ministry zahraničí a potom i pro nás společně.

A nyní o našich vztazích se Spojenými státy americkými:

Přes jejich veškerou mnohostrannost spatřujeme v současné etapě hlavní směr jejich rozvoje v oblasti opatření, jejichž cílem je zeslabit nebezpečí raketové a jaderné války a brzdit horečné zbrojení, čili v té oblasti, kde už bylo dosaženo určitých úspěchů. Mám na mysli známé dohody o odvrácení nukleární války a omezení strategických zbraní.

Právě otázky dalšího zeslabení válečného nebezpečí a omezení zbrojení jsou středem pozornosti také při přípravách na

novou návštěvu presidenta USA Nixona v SSSR, s níž se počítá koncem června tohoto roku. Jim patřila hlavní pozornost též v besedách s Kissingerem v Moskvě. Oč. konkrétně jde?

Za prvé. Dohoda o dílčích opatřeních o omezení strategických útočných zbraní, podepsaná v roce 1972, je jak známo dočasná. Lhůta její platnosti vyprší v roce 1977. Avšak vzhledem k tomu, že programy vývoje strategických zbraní mají dlouhodobý charakter, je třeba si již nyní vyjasnit situaci pro další období. Proto je účelné přeměnit prozatimní dohodu ve stálou nebo prodloužit její lhůtu alespoň o několik let. V zásadě nemají Američané námitek. Vážou však prodloužení dohody na to, že do ní bude zařazen nový článek, který by omezoval obě strany v rozvíjení balistických raket s jadernými hlavicemi nového typu - několika nezávisle zacílenými částmi. O konkrétním obsahu tohoto článku se právě nyní jedná. Stanovisko USA, jež usilují o zajištění jednostranných výhod v této otázce, svědčí o tom, že dosáhnout dohody nebude lehké. Je však nutno hledat rozumnou, vzájemně přijatelnou dohodu, neboť bez ní by se USA a SSSR logicky a nevyhnutelně musely dostat do nového kola horečného strategického zbrojení se všemi důsledky pro nás a mezinárodní situaci vcelku.

Za druhé. Projednává se také možnost dodatečných opatření k omezení systémů protiraketové obrany v SSSR a USA jako pokračování smlouvy podepsané za tímto účelem v roce 1972. V této otázce se snad dohodneme.

Za třetí. Je známo, že podle smlouvy z roku 1963 byly zakázány pokusné výbuchy jaderných zbraní ve třech prostředích - v ovzduší, ve vesmíru a pod vodou. Není dosud vyřešena otázka podzemních výbuchů jaderných zbraní. Dnes navrhuje USA dohodu, aby naše země od stanovené lhůty zastavily také podzemní výbuchy. Američané nesouhlasí s úplným zákazem těchto zkoušek, ale snad přistoupí na to, aby byly zastaveny podzemní zkoušky jaderných zbraní, jež přesahují stanovený limit kapacity. Počítá se však s tím, že budou-li ostatní země i nadále pokračovat ve

zkouškách svých jaderných zbraní, budou SSSR a USA po určité době nuceny znovu přezkoumat vznikající situaci.

Za čtvrté. Navrhli jsme, aby se SSSR a USA dohodly o tom, že vystoupí s iniciativou na uzavření mezinárodní dohody o zákazu působení, z vojenských a jiných účelů, na životní prostředí a podnebí, jež není slučitelné se zájmy mezinárodní bezpečnosti, životní úrovně a zdraví lidí.

Za páté. Aby se dostala z mrtvého bodu otázka o zákazu chemických zbraní, která se již mnoho let projednává, navrhli jsme řešení tohoto problému po etapách. Jde o to, aby byl především zakázán vývoj, výroba a použití nejnebezpečnějších smrtících druhů chemických prostředků vedení války s tím, že by otázka zákazu jiných druhů chemických zbraní byla předmětem dalšího jednání.

A nakonec. Navrhli jsme USA dohodu o stažení amerických i sovětských raketových ponorek, raketových křižníků a letadlových lodí, tedy nosičů nejničivějších a smrtících zbraní, ze Středoziemního moře, oblasti, která hrozí výbuchem.

To je souhrn nových významných návrhů, které jsme předložili Američanům. Musím říci, že jejich postoj k našim návrhům ve třech posledních otázkách - kolem životního prostředí, chemických zbraní a Středoziemního moře - je velmi zdrženlivý, ačkoliv definitivní odpověď ještě nedali. Chceme i nadále vyvíjet tlak i v těchto otázkách, neboť i když se nám nepodaří dosáhnout v nich dohody, z politického hlediska získáme již samým jejich předložením. V případě potřeby vždy můžeme ukázat, že jsme takové návrhy předkládali, že však nebyly americkou stranou přijaty.

Hlavní však není propagandistický zisk, nýbrž skutečně nové reálné opatření ke zmírnění válečného nebezpečí a omezení zbrojení. To je, opakuji, jádro veškerého našeho úsilí ve vztazích se Spojenými státy. Nové úspěchy v této oblasti by přinesly nejhmatatelnější výsledky jak z hlediska

zmenšení nebezpečí války, tak i uvolňování materiálních zdrojů pro národní hospodářství. To vše nesmí být samozřejmě na úkor bezpečnosti socialistických zemí. Zde nepřistoupíme na žádné kompromisy.

Stručně o tom, jak se vyvíjejí naše obchodní a hospodářské vztahy s USA. Objem zboží výměny mezi našimi zeměmi sice roste, avšak hlavním problémem zůstává nevyřešení otázky o odstranění diskriminačních omezení v obchodě se Sovětským svazem a většinou dalších socialistických zemí ze strany USA. Ekonomická nevýhodnost této situace je zjevná. Navíc pak se nelze do nekonečna smiřovat s diskriminací naší země ani z politických důvodů.

Američtí reakcionáři, kteří jsou proti odstranění této diskriminace, soustřeďují své propagandistické útoky na Sovětský svaz, zatímco další socialistické země ponechávají jakoby stranou. Myslím však, že všem nám je jasný smysl této zákeřné taktiky prohnanych buržoazních politikářů, kteří se zřejmě stále ještě utěšují nadějí, že se jim podaří vrazit klín mezi země našeho společenství.

Pokračovali jsme i v rozhovorech s Kissingerem v Moskvě ve všemožném naléhání na americkou stranu, aby co nejrychleji odstranila tuto nenormální situaci. Je třeba přiznat, že sama americká vláda i osobně Nixon zaujímají v této otázce dosti důsledné a pozitivní stanovisko. Jak prohlásil Kissinger, vláda počítá s pozitivním vyřešením této otázky do poloviny tohoto roku.

Několik slov o vnitřní situaci v USA, zejména v souvislosti s těmi potížemi, na něž narazil sám Nixon. Je nám jasné, že tzv. "Watergatská záležitost", a co je s ní spojeno, odráží zostření boje ve vládnoucích kruzích USA, především v otázkách zahraniční politiky. Vnitropolitické potíže Nixona se do značné míry vysvětlují tím, že vlivné síly v USA, včetně těch, které zastupují zájmy vojensko-průmyslového komplexu a sionistických

kruhů, nejsou spokojeny s jeho zahraniční politikou zejména vůči socialistickým zemím. Dochází k otevřeným pokusům omezit Nixonovu svobodu v zahraničně politických jednáních, chtějí například vyvolat pochyby o jeho nastávající návštěvě v Sovětském svazu.

Je pochopitelné, že nebudujeme svou politiku jedině se zřetelem k činnosti těch či oněch předáků kapitalistického světa. Nebylo by však zřejmě v našem zájmu, aby síly, které se proti Nixonovi stmelily, ho svrhly z funkce prezidenta.

Neomezujeme se pouze na kontakty s představiteli Nixonových institucí. Nikdy jsme neodmítali dialog také se zástupci demokratické strany. V nejbližších dnech se například setkám s jedním z předních činitelů této strany, Edwardem Kennedym, který již dávno o to žádá.

Celkem si myslím, že se zcela právem můžeme domnívat, že život plně potvrzuje správnost a prozíravost této linie vůči USA, kterou naše země uskutečňují v posledních letech.

Z hlediska společných cílů naší zahraniční politiky patří jedno z předních míst v mezinárodní činnosti sovětského státu bezesporu Japonsku. Zájmy japonského kapitálu se stále více střetávají se zájmy kapitálu severoamerického a západoevropského. Zároveň se v určité míře zpomalil zpočátku dost intenzivní vývoj politických vztahů Japonska s Čínou. Příčinou toho byla kromě jiného nová etapa "kulturní revoluce" maoistů.

K tomu se ještě přidružila energetická krize, jež zvláště ostře zasáhla Japonsko, které je téměř stoprocentně závislé na dovozu ropy. Donutila Japonce hledat usilovně všechny možnosti k doplnění energetických zdrojů. V této souvislosti stoupl nesporně též zájem o rozvoj hospodářských styků se Sovětským svazem.

Je pochopitelné, že Američané a hlavně Číňané budou i dále všemožně bránit japonsko-sovětskému sblížení, vcelku však lze situaci považovat za příznivou pro další rozvoj vztahů Sovětského svazu s Japonskem. Tyto vztahy by se mohly zcela úspěšně

rozvíjet v nejrůznějších sférách. Musíme však počítat s tím, že japonská vláda, přestože v poslední době přestala stavět do popředí své územní nároky vůči Sovětskému svazu /otázka čtyř ostrovů/, stále ještě s nimi spojuje možnost podepsání mírové smlouvy. V těchto podmínkách považujeme za nejsprávnější, aby se v současné době jednání o mírovém urovnání s Japonskem neurychlovalo, ale aby se s ním klidně a systematicky rozvíjely kontakty na úseku obecných politických a kulturních styků a zejména hospodářské spolupráce. Tato spolupráce vzhledem k hospodářskému profilu obou našich zemí a charakteru jejich přírodních zdrojů má všechny možnosti pro to, stát se velmi širokou, dlouhodobou a skutečně vzájemně výhodnou. V té době budou pokračovat jednání o přípravě mírové smlouvy /či jiné dlouhodobé politické smlouvy/.

~~Soudruzi! Jedním z bolestivých míst světové politiky a zcela reálným ohniskem válečného nebezpečí zůstává nesporně oblast Středního východu. Celá situace v této oblasti je poznamenána říjnovou válkou z roku 1973. Průběh vojenských akcí, rozhodná a rychlá podpora poskytnutá arabským státům Sovětským svazem a dalšími zeměmi socialistického společenství, jakož i výrazná manifestace meziarabské solidarity, která se projevila snad poprvé za dlouhá léta jak ve vojensko-politickém, tak i v ekonomickém směru, donutily Izrael a jeho americké ochránce k novému, realističtějšímu hodnocení situace.~~

Dneš od prvních dnů války se rozplynul mýtus o neporažitelnosti izraelské armády. Můžeme s uspokojením konstatovat, že jedním z rozhodujících činitelů zde byly naše společné zbraně, jak to otevřeně přiznávali v těch dnech vojenští a političtí představitelé arabských států. Brzy však došlo k událostem, jejichž skutečné pozadí zůstává dosud mlhavé. Proč po prvních úspěších byla náhle ofenziva egyptské armády zastavena? Najde snad o spiknutí s Američany či ještě s někým jiným? Z čí viny došlo k proniknutí Izraelců na západní břeh zálivu, ačkoliv celková situace byla pro Egypt příznivá? Na to

můžeme těžko odpovědět. Rozhodně však pasivita a nerozhodné akce Egyptanů na frontě okamžitě zkomplikovaly postavení Syřanů a zasadily citelnou ránu arabské jednotě.

Ve válce nastal obrat nevýhodný pro Araby. Předejít nejhoršímu se podařilo ve značné míře díky Sovětskému svazu a Spojeným státům americkým, jejichž společná iniciativa vedla k přijetí známých rezolucí Rady bezpečnosti OSN a k zastavení palby. Chci zdůraznit, že jsme to učinili na přímou a naléhavou žádost nejprve Asáda a potom i Sadata, ať už egyptský prezident jakkoli zkresluje tuto okolnost ve svých posledních vystoupeních. Arabové v tu chvíli zastavení palby nutně potřebovali, aby se vyhnuli katastrofě. Přičemž zastavení palby bylo dosaženo za takových podmínek, jichž mohou arabské státy využít v boji za úplné stažení izraelských vojsk z okupovaných území. Dosáhli jsme toho bez vážného zostření sovětsko-amerických vztahů. Celkové zmírnění napětí v tomto případě značně přispělo k zachování všeobecného míru. To je nesporné.

Nesporné je i to - a nebylo to těžké předvídat - že zastavení vojenských akcí a určitého zmírnění napětí na Středním východě využily imperialistické státy, především pak USA, k aktivizaci své činnosti ve snaze obnovit či dokonce rozšířit politické a ekonomické pozice v arabském světě, které ztratily tím, že podporovaly Izrael.

Západoevropské země, které jsou nejvíce závislé na středovýchodní naftě a jsou zastrašeny naftovým embargem, to vyjádřily zdůrazněnou snahou o zlepšení vztahů s arabskými státy, podporou jejich politických pozic ve středovýchodním konfliktu a návrhy na rozšíření ekonomických styků /pochopitelně včetně návrhů na dlouhodobý nákup nafty za podmínek výhodných pro Araby/. Veřejné kolektivní vystoupení "devítky" na podporu rezoluce Rady bezpečnosti č. 242 a požadavky na stažení

izraelských vojsk z okupovaných arabských území lze vcelku považovat za kladnou skutečnost, i když to nebylo vystoupení příliš jasné.

Tato politická linie zemí západní Evropy vyvolala, jak dobře víte, vážné zostření jejich vztahů se Spojenými státy jak z politického, tak i z ekonomického hlediska. Dá se říci, že Střední východ se po říjnové válce stal jedním z kolbišť urputného soupeření mezi USA a "devítkou". K této skutečnosti nemůžeme být v naší politice lhostejní.

Reálné možnosti vážně ovlivňovat situaci v oblasti Středního východu, zejména pak politiku Izraele, nemají však země západní Evropy, nýbrž USA, na jejichž pomoci je Izrael závislý. Toho aktivně využívala americká diplomacie v období bezprostředně po zastavení vojenských akcí, když šlo o odpoutání vojsk válčících stran.

Víte, jakou horečnou činnost v té době rozvinul státní tajemník USA Kissinger a jejímž výsledkem se stala egyptsko-izraelská dohoda o odpoutání vojsk. Tato dohoda sice poskytla Egyptu možnost vyhnout se těžkým následkům vojenských nezdarů /odvrácení možné drtivé porážky třetí armády, která byla obklíčena na východním břehu Suezského průplavu/ a také získat zpět malou část Sinajského poloostrova, avšak draze za to zaplatil. Sadat se zavázal, že nepodnikne vůči Izraeli vojenské či polovojské akce, přičemž to učinil bez jakékoliv návaznosti na konečné urovnání středovýchodního problému. Izrael tedy získal vhodnou příležitost zmrazit tím situaci, nastoupit kurs nekonečného protahování úplného stažení vojsk z okupovaných arabských území. Kromě toho Sadat tím, že uzavřel separátní dohodu s dvěma takovými partnery, jako je Izrael a USA, a ponechal stranou ženevskou konferenci, jejímiž účastníky jsou přátelé Arabů, dostal Egypt z politického hlediska do velmi nevýhodné situace.

Zkrátka, jak vidíte, k úmluvě mezi Sadatem a Kissingerem došlo na úkor životních zájmů Egypta. Není nám známo, byla-li doprovázena nějakými tajnými podmínkami a dohodami. Američané a Sadat to popírají. Avšak fakta jsou nesporná: Sadat horlivě usiloval o zrušení embarga na dodávky arabské nafty do USA; ve vnitřní politice Egypta dochází ke stále zřetelnějšímu odklonu od násirismu, hlavu pozvedají zjevně proamerické živly, široce se propagují sliby o budoucí ekonomické pomoci ze strany USA. To všechno vede k ostražitosti.

Přibližně do stejné situace by washingtonští diplomaté chtěli zřejmě dostat i Sýrii. Zde však narazili na překážky.

Jaká je linie naší politiky v celé této situaci? Naše úsilí je zaměřeno na to, abychom bez narušení základní dohody s USA o součinnosti ve věci mírového urovnání čelili expanzionistickým snahám Američanů, vytvořili maximálně příznivou situaci pro ochranu zákonných požadavků Arabů a tím ještě více upevnili autoritu Sovětského svazu a celého našeho společenství jako zásadových bojovníků za věc spravedlivého a trvalého míru na Středním východě.

Vyjádřili jsme Sadatovi otevřeně náš názor na nedostatky nevýhody egyptsko-izraelské dohody o odpoutání vojsk pro Araby a rovněž na metody, jakými bylo této dohody dosaženo. Z pověření politického byra to učinil soudruh Gromyko, který za tímto účelem navštívil Káhiru. Sadat všemožně ujišťoval, že nedopustí zhoršení vztahů mezi Egyptem a Sovětským svazem. Avšak jeho poslední veřejná vystoupení, v nichž ve snaze "zdůvodnit" svoji nynější proamerickou linii překrucuje fakta sovětsko-egyptských vztahů, nás nutí k vážným pochybám o upřímnosti jeho ujištění.

Majíce na zřeteli budoucí jednání o situaci na syrsko-izraelské frontě, zvláštní pozornost jsme věnovali pozici Sýrie, která se vcelku důsledněji protiimperialisticky zaměřila ve své politice. Při nedávných jednáních v Moskvě president Asád ujišťoval, že jakmile Sýrie prostřednictvím Američanů obdrží takové

návrhy, které by se mohly stát základem dohody, bude veškeré projednávání otázky o odpoutání vojsk a přijetí patřičných závěrů probíhat v rámci vojenské skupiny ženevské konference za účasti Sýrie, Egypta, Sovětského svazu, USA a Izraele. Dodrží-li Sýrie své slovo, zabrání tak USA opakovat v Sýrii "egyptsko-izraelskou" variantu a zároveň získá Sýrii pro ženevskou konferenci, již se zatím odmítala zúčastnit. Sýrie potvrdila, že Sovětský svaz se má podílet "na všech etapách a všech oblastech urovnání".

Zároveň jsme aktivně působili na USA. Zcela jasně, a řekl bych ostře, jsme Američanům tlumočili naše hodnocení jejich jednostranných akcí v otázce urovnání na Středním východě. To jsme učinili i ve Washingtonu i během mých posledních rozhovorů s Kissingerem v Moskvě koncem března.

Kissinger se snažil ospravedlnit tím, že to je prý jen "otázka formy" a že prý jedná ve "společném zájmu", že se to vše týká jen stadia odpoutání vojsk, jiné otázky že se budou projednávat na ženevské konferenci za účasti všech. Odmítli jsme tyto důvody jako zastírání jednostranných akcí Washingtonu.

Naše slova o tom, že v takovém ovzduší budeme zřejmě nuceni jednat podle vlastního uvážení, Kissingera zřejmě znepokojila. Začal ujišťovat, že Spojené státy jsou ochotny jednat v budoucnu koordinovaně a uznal, že bez účasti Sovětského svazu není možné mírové urovnání na Středním východě. Prohlásil to jak státní tajemník, tak i prezident USA.

Nyní, soudruzi, stojíme před vážným a zřejmě dlouhodobým bojem za principiální urovnání středovýchodního problému. Usílujeme o to, aby tento boj probíhal v rámci ženevské konference svolané za tímto účelem, kde poměr sil je vcelku výhodný pro Arabů a jejich přátele. V průběhu tohoto boje bude mít velký význam nejen diplomatická aktivita samotných účastníků konference, nýbrž i politický boj mimo její rámec. A je samozřejmé, že hlas a postup každé socialistické země bude velmi důležitý.

Nemalý význam v naší politice na Středním východě má vše-

stranné upevňování a rozvoj vztahů s těmi státy této oblasti, které zaujímají nejjasnější a nejdůslednější protiimperialistický postoj. Je to především Irák, jižní Jemen a Sýrie. Snažíme se v tomto směru učinit všechno možné. S Irákem jsme uzavřeli důležitou smlouvu o přátelství, udržujeme a rozšiřujeme čilé hospodářské styky, uskutečňujeme pravidelně politické konzultace, včetně konzultací na nejvyšší úrovni. V březnu jsme se soudruhem Kosyginem, soudruhem Gromykem a dalšími našimi soudruhy měli závažná jednání s náměstkem předsedy Rady revolučního velení Iráku Saddamem Husajnem a poté soudruh Grečko navštívil Bagdád, kde hovořil s prezidentem Bakrem a podepsal důležitou smlouvu o vojenských dodávkách. Hodláme i nadále upevňovat a rozvíjet vztahy s Irákem, třebaže v některých politických bodech /například pokud jde o ženevskou konferenci/ se jeho pozice neshoduje s našimi.

V průběhu Asádovy návštěvy jsme se Sýrií uzavřeli řadu důležitých dohod o dalším rozvoji spolupráce jak po stranické, tak i po státní linii, včetně hospodářské a vojenské spolupráce. Snažíme se pokud možno udržovat těsné vztahy i s jižním Jemenem, jehož vedoucí činitele považujeme za opravdové revolucionáře a poctivé vlastence.

Zvlášť je třeba se zmínit o Alžírsku a tím spíše o Libyi, v jejichž politice je hodně svérázného. Avšak i s těmito arabskými zeměmi je nutné systematicky pracovat s přihlédnutím k tomu, že za patřičných podmínek mohou nesporně přispět k protiimperialistickému boji. Brzy má do Alžírska odjet soudruh Grečko a v nejbližší době /asi v květnu/ očekáváme návštěvu ministerského předsedy Džalúda, kterého někteří z vás před nedávnem vítali ve svých zemích.

Všechno, co jsem řekl, soudruzi, vůbec neznamena, že jsme udělali kříž nad Egyptem. Jak říká ruské přísloví: "Svatý trůn nezůstane opuštěn!" Nebudeme-li bojovat za to, aby se Egypt a jiné arabské země udržely na pokrokových pozicích a za zachování našeho vlivu v těchto zemích, pak naše místo zaujmou jiní, a to imperialisté. Proto hodláme i nadále rozvíjet s Egyptem politické

i hospodářské styky, do určité míry poskytovat i vojenskou pomoc, majíce na zřeteli možnost čelit dalšímu sklouzávání jeho vedení doprava a upevňování pozic reakce v těchto zemích. Další vývoj událostí jistě Egyptanům ukáže, že nikoli Spojené státy, nýbrž Sovětský svaz a všechny země našeho socialistického společenství jsou důslednými obhájci zákonných zájmů arabských států.

Zdaleka nejsou vyčerpány možnosti koordinace akcí socialistických zemí v rozvoji obchodních a ekonomických styků s arabským světem a především s arabskými státy - producenty nafty. Mám za to, že situace hovoří pro výměnu názorů na toto téma na úrovni našich vlád.

Na závěr k otázce Středního východu chci říci, že sovětská delegace podporuje návrh polských soudruhů na společné prohlášení na toto téma.

Zřejmě by bylo správné, aby naše porada přijala kolektivní prohlášení i k vietnamské otázce, tím spíše, že se na nás s takovou prosbou obrátili vietnamští soudruzi.

Podporujeme rovněž myšlenku společného vystoupení na podporu chilských demokratů. V podstatě jsme již dosáhli mezinárodní izolace chilské reakce, záchranu životů četných vlastenců a revolucionářů. Naše společné vystoupení v chilské otázce se bezpochyby stane povzbuzujícím faktorem i pro takové země jako je Peru a Argentina, kde podpora protiimperialistických režimů je nyní jedním z nejdůležitějších úkolů naší společné politiky v Latinské Americe.

Důležitým faktorem, se kterým naše země musí při uskutečňování své zahraniční politiky počítat, byla a zůstává Čína.

Bohužel, zahraniční politika Pekingu zůstává i nadále faktorem zcela negativním. Ať posuzujeme jakýkoli směr našeho společného úsilí, rozvoj bratrských styků mezi socialistickými státy, zajištění bezpečnosti v Evropě, zlepšování vztahů s USA, zmírnění nebezpečí světové jaderné války či rozvoj přátelské spolupráce na protiimperialistické základně se zeměmi, jež se zbavily koloniálního jařma, je možno říci, že všude nynější

čínští vedoucí představitelé automaticky zaujmají pozice aktivního nepřátelství a odporu vůči politice zemí socialistického společenství.

A v tomto svém boji proti zájmům Sovětského svazu a celého našeho společenství se pekingští předáci neštítí ani rozšiřování nejabsurdnějších výmyslů, ani spolupráce s nejreakčnějšími silami současného světa.

To vše není nic nového. Nové momenty můžeme snad konstatovat jen v procesech, které nyní probíhají uvnitř samé Číny. Jsou však natolik složité a protichůdné, že by bylo předčasné jim dávat nyní nějaké určité hodnocení. Při uskutečňování svého důsledného kursu na uvolnění mezinárodního napětí se budeme i nadále stavět proti nepřátelské činnosti Pekingu a pozorně sledovat vývoj událostí majíce na zřeteli, že jako komunisté a internacionalisté, jako politici, kterým jsou drahé zájmy světového socialismu, jsme byli a zůstáváme stoupenci nejen normalizace vztahů s Čínskou lidovou republikou, ale i obnovení přátelství na spolehlivém základě marxismu-leninismu a socialistického internacionalismu.

Soudruzi, je zřejmé, že naše příští úspěchy při uskutečňování společného zahraničně politického kursu nebudou záležet jen na aktivních a cílevědomých akcích na mezinárodním fóru, ale ještě více na stavu našich vlastních záležitostí, na úspěších socialistické a komunistické výstavby, na dalším zvyšování síly každé z našich zemí a socialistického společenství jako celku.

Všechny nás zajisté těší další konsolidace socialistického světa, která se neomezuje rámcem Varšavské smlouvy. Mimo rámec tohoto procesu zůstává fakticky jen Čína a Albánie. Mongolská lidová republika, třebaže formálně není členem naší organizace, jedná ve všech otázkách v plném souladu s námi. Naše země stejně jako dříve aktivně působí ve vzájemném souladu s Vietnamskou demokratickou republikou. Je potěšující, že v četných mezinárodních problémech v souladu s námi vystupuje Jugoslávie. Čilejšími jsou styky zemí Varšavské smlouvy s Korejskou lidově demokratickou republikou.

Zvláště se chci zmínit o Kubě. Poslední období je poznamenáno dalším sblížením této bratrské země s evropskými socialistickými státy. Kuba vstoupila do Rady vzájemné hospodářské pomoci, upevnila se její politická spolupráce se zeměmi Varšavské smlouvy, rozvíjí se dobrá koordinace postupu na mezinárodní aréně.

Sotva se dá docenit význam setkání a rozhovorů s kubánskými vedoucími činiteli, které měli v poslední době soudruzi Živkov, Husák, Honnecker a další soudruzi. Pokud jde o Sovětský svaz, podepsali jsme, jak víte, s Fidelem Castrem v Havaně společnou deklaraci. Považujeme tento dokument za rozsáhlý program rozvoje sovětsko-kubánských styků zaměřený na podporu Kuby v boji za definitivní překonání imperialistické blokády. Je potěšující, že autorita Kuby ve světě roste. Již nyní hraje významnou úlohu v Latinské Americe i v hnutí neangažovaných zemí. To nesporně rozšiřuje vliv socialismu na vývoj světových událostí.

Je přirozené, soudruzi, že s prosazováním zásad mírového soužití nabývají stále většího významu výsledky hospodářského soutěžení dvou soustav. Ty mají značný politický vliv na postoj nejširších vrstev veřejnosti.

Členské státy RVHP disponují nyní obrovským ekonomickým potenciálem. Tempo našeho růstu značně předstihuje odpovídající ukazatele kapitalistických zemí. Rok od roku řešíme stále větší úkoly.

Pokud jde o Sovětský svaz, při rozpracování nové pětiletky počítáme s velmi náročnými akcemi. Ve svém nedávném projevu v Alma Atě jsem hovořil o našem rozhodnutí zahájit výstavbu bajkalsko-amurské železnice. Nejde jen o výstavbu obrovské dopravní magistrály dlouhé 3200 km. Realizace tohoto projektu nám umožní široký přístup k sibiřskému přírodnímu bohatství, do hospodářského pohybu budou uvedena dosud nedotčená bohatství. Na základě využití přírodních zdrojů východní Sibiře vznikne v naší zemi nový mohutný průmyslový komplex. Dalším velkým projektem celostátního významu jsou opatření k vzestupu zemědělství našeho nečernozemního pásma, kde žije 58 miliónů lidí. Na tyto účely bude vynaloženo přes 35 miliard rublů.

Pokud víme, rozsáhlé národohospodářské projekty se realizují anebo rozpracovávají ve všech bratrských zemích.

Vedle všestranné péče o upevnění politické a obranné spolupráce musíme lépe využívat možností vyplývajících z naší součinnosti v ekonomické oblasti.

Je potěšující, že hospodářské styky v rámci socialistického společenství nabývají stále hlubšího a rozmanitějšího charakteru. Roste vzájemná výměna zboží, upevňuje se výrobní, a vědeckotechnická spolupráce. Nový impuls tomu všemu dodala realizace komplexního programu integrace, i když musíme přiznat, že dosud ještě nedosáhla potřebného tempa.

Aniž bych se dotýkal podstaty otázek hospodářské spolupráce, chci říci, že nutnost projednání těchto problémů na úrovni vedoucích představitelů stran a předsedů vlád, o čemž se hovořilo na Krymu, platí i nadále. Tato záležitost se poněkud protáhla a bylo by ji třeba urychlit. Národní hospodářství zemí socialistického společenství není pochopitelně vystaveno takovým bolestivým otřesům jako ekonomika kapitalismu v souvislosti s pokračujícími poruchami jejího valutového mechanismu, s všeobecným zesílením inflace, jakož i v důsledku vzniku palivově energetické krize. Současně však určité tendence, které se projevují na světovém trhu, se přímo dotýkají hospodářských styků socialistických zemí s kapitalistickými státy a rovněž i našich styků uvnitř společenství. Týká se to například dynamiky a úrovně cen surovin, jakož i hotových polovýrobních na světovém trhu a nezdá se, že zmíněné trendy zmizí nebo zeslábnu v nejbližší budoucnosti. Tyto otázky si rovněž zřejmě vyžadují určité pozornosti z naší strany, nechceme-li, aby ty, či ony změny v konjunkturu světového trhu nás zastihly nepřipravené a vyvolaly komplikace, kterým se můžeme vyhnout. Stručně řečeno, je nad čím se zamyslet a vyměnit si názory.

Podle našeho názoru by dnes bylo vhodné se dohodnout o organizování společné přípravy této porady. Napadlo nás, zda by nebylo účelné využít v daném případě zkušeností, jež předcházely XXIII. mimořádnému zasedání Rady vzájemné hospodářské pomoci.

Jestli s tím soudruzi budou souhlasit, mohli bychom požádat naše předsedy vlád, aby se na nadcházejícím zasedání RVHP v Sofii dohodli o konkrétních opatřeních a lhůtách provedení přípravných prací k plánované poradě.

Několik slov o ideologické spolupráci. Považujeme za velmi užitečné nedávné porady tajemníků ústředních výborů našich stran o otázkách koordinace ideologické práce a zahraničně politické propagace a také o otázkách stranické výstavby, jakož i pravidelné pracovní styky mezi bratrskými stranami při vypracování těch či oněch ideologických a mezinárodních problémů. To vše jsou bezesporu hodnotné formy naší součinnosti.

Na poradě tajemníků ÚV, kde se projednávaly problémy ideologické práce, byl vypracován rozvinutý plán akcí, jejichž realizace musí napomáhat větší sladěnosti našich akcí v této důležité oblasti. To jsou, soudruzi, pochopitelně teprve první kroky. Dnešní situace klade zvlášť vysoké požadavky na ideologickou práci. Aktivní propagandistické zabezpečení naší vnitřní a zahraniční politiky, ofenzivní linie vůči buržoazní ideologii a jiným směrům, které jsou nepřátelské marxismu-leninismu, a systematické a dovedné rozšíření našich myšlenek musí sehrát velkou úlohu v získávání nových spojenců na naši stranu, napomáhat dalšímu šíření pravdy o socialismu a přitahovat na naše pozice stále širší vrstvy evropské i světové veřejnosti.

Dnes stojíme na prahu významných historických výročí v životě řady bratrských zemí. Mám na mysli 30. výročí vítězství revoluce v Bulharsku, osvobození Polska a Rumunska, 25. výročí vzniku Německé demokratické republiky. K těmto událostem se již nyní upírá široká pozornost a bude zřejmě správné, jestliže těchto slavnostních výročí využijeme všichni k aktivní propagaci socialistických idejí, jejich reálných úspěchů, k dalšímu prosazování idejí socialistického internacionalismu.

A konečně, soudruzi, ještě jedna důležitá otázka. Na poslední krymské schůzce jsme již hovořili o tom, že se nyní vytvářejí podmínky pro přípravu nových porad bratrských stran. Za dobu, která od toho času uplynula, zapustila tato myšlenka, dá-li se

tak říci, hluboké kořeny. Úspěšné zkušenosti z uskutečňování doporučení moskevské porady roku 1969, jejíž pětiletí brzy vzpomene, bezesporu posílily snahu komunistů celého světa o aktivizaci společných akcí.

Podle našich informací se ve prospěch svolání nové konference komunistů celé Evropy vyjádřila již naprostá většina - 26 evropských komunistických stran. Myslím, že nastala doba, abychom se začali zabývat praktickou přípravou této konference. Řada stran je toho názoru, že by jí bylo možné uskutečnit počátkem roku 1975. Chtěl bych nyní předběžně vyjádřit některé náměty pokud jde o přístup k základním otázkám, které by se podle našeho názoru měly projednávat na celoevropské konferenci komunistických stran.

Na této konferenci by podle našeho názoru měl být zformulován nový program boje komunistů za upevnění míru v Evropě, proti pokračujícím závodům ve zbrojení, za rozvoj mírové spolupráce států. Dále by zřejmě bylo účelné prohodit otázku o dalším semknutí všech levicových a demokratických sil Evropy v boji za společné cíle, o úloze komunistů v této věci. Kromě jiného by bylo možné si vyměnit názory na vztahy mezi komunisty a sociálními demokraty. Tento problém je důležitý i z hlediska vzájemných vztahů vládnoucích komunistických stran se sociálně demokratickými vládami. A nakonec, nadcházející konference zřejmě nemůže obejít rovněž otázky boje pracujících kapitalistické části Evropy za zabezpečení svých každodenních zájmů, za společenský pokrok. Je to tím spíše důležité, že otázka dalšího uvolnění napětí se stává objektem stále se zostřujícího vnitřně politického boje v západních zemích a máme společný zájem na podpoře těch sil, které v tomto boji zaujímají nám nejbližší nebo s námi totožné pozice.

Nová konference evropských komunistů zřejmě poslouží dalšímu upevnění jednoty našeho hnutí nejen v této oblasti světa. Podobně jako konference v Karlových Varech v roce 1967, může se stát důležitou etapou na cestě k nové mezinárodní poradě komunistických a dělnických stran.

Myšlenku uspořádání této porady již v té či oné formě podpořilo 58 bratrských stran. Otázka jejího svolání prozatím není v organizačním stadiu. Měli bychom se již snažit zamýšlet se o jejích úkolech, jakož i o metodách její přípravy v budoucnu.

Když hovořím o všech těchto otázkách, vycházím z toho, že na naše vládnoucí strany padá velká odpovědnost za osudy komunistického hnutí, za další upevnění solidarity všech jeho oddílů na principiálním základě marxismu-leninismu.

Na závěr bych jménem sovětské delegace a jménem ústředního výboru naší strany chtěl vyjádřit přesvědčení, že nynější zasedání politického poradního výboru přispěje k ještě těsnější součinnosti našich zemí na mezinárodním fóru v zájmu míru a socialismu.